

UITYAM SHEKSPIR KOMEDIYALARIDAGI YUMOR VA SATIRA

Ibragimova Dilafruz Shukhratovna

Amaliy ingliz tili kafedrası

katta o'qituvchisi FSU.

Mahmudova Mohira Qobiljon qizi

Ingliz tili va adabiyoti fakulteti talabasi FarDU

Annotatsiya:

Maqolada komediyaning jahon nasri adabiyoti, xususan, ingliz adabiyotidagi ahamiyati yoritilgan bo'lib, Shekspirning bu janrga qo'shgan murakkab va betakror hissasiga e'tibor qaratiladi, ular hazil va satirani muhabbat, do'stlik, go'zallik, vaqt o'tishi kabi chuqurroq mavzular bilan uyg'unlashtiradi.

Kalit so'zlar: komediya, hazil, istehzo, obraz, tanqid.

Аннотация:

В статье подчеркивается значение комедии в мировой прозе, особенно в английской литературе, акцентируя внимание на сложном и уникальном вкладе Шекспира в этот жанр, в котором юмор и сатира сочетаются с более глубокими темами, такими как любовь, дружба, красота и течение времени.

Ключевые слова: комедия, юмор, ирония, имидж, критика.

Abstract:

The article highlights the significance of comedy in world prose literature, particularly in English literature, focusing on Shakespeare's complex and unique contributions to the genre, which blend humor and satire with deeper themes such as love, friendship, beauty, and the passage of time.

Keywords: comedy, humor, irony, image, criticism.

Jahon nasr adabiyotida, xususan, ingliz adabiyotida komediya janri muhim ahamiyatga ega bo'lib, ko'p yillar mobaynida rivojlanib keldi. Komediya Yunonistonda xudo Dionis sharafiga o'tkazilgan xalq bayramlarida paydo bo'lgan va bu janrda ko'p asrlardan buyon adiblar o'z ijodlarida sinab ko'rdilar. Bilamizki, Shekspirdek buyuk adib ham bu janrga katta hissa qo'shdi va uning komediyalarida hazil va satira yo'nalishi yaqqol rivoj topdi. Buning isbotini Amerika shoiri va dramaturgi James Thurber ham takidlaydi, "Shekspir komediyalari - ularning eng yaxshi yonlari, ularning eng yomon yonlariga o'xshashdir" deb yozgan o'z jumllalarida.[1, 55-56]. Bu fikr Shekspir komediyalarining komplekslik va o'zgacha xususiyatlarini ta'riflaydi.

Shekspirning komediyalaridagi yumor va satiraga to'xtalishdan oldin, komediyaning ta'rifi va uni xususiyatlariga e'tibor berishni muvofiq ko'rdik. Komediya - hodisa, voqea va xususiyatlar kulgili ko'rsatilgan drama turi. Komediya ijtimoiy hayotdagi nuqsonlar, kishilarning ongi va harakteridagi yaramas xususiyatlar kulgi vositasi bilan tanqid etiladi, jamiyat hayotidagi eskirib qolgan hodisalarga zarba beriladi. Hayotning rivojlanish qonuni oldida umri tugagan narsalar, sarqitlar kulgili ahvolga tushib qoladi. Bularni qalamga olish orqali komediya yaratiladi. [2, 108-111]. Shekspir komediyalari xilma-xildir. Qadimgi Rim komediyasining qayta ishlangan shakli «Xatolar komediyasi», Angliya hayotidan olingan «Vindzorlik masxaraboz ayollar», italiyaliklar hayotidan olingan «Veronalik ikki yigit» (1594), «o'n ikkinchi kecha» (1600), fantastik ertak-pyesa «Yoz tunidagi kecha» (1596) va boshqalar ham shular sirasiga kiradi. Biroq bu asarlar mavzu jihatdan bir-biriga yaqin bo'lib, deyarli hammasida muhabbat mavzusi ko'tariladi. Shekspir ijodiga xos kuchli tragizm hatto komediyalarida ham o'zini namoyon qilib turadi. Kulgili vaziyatlar drammatizm bilan yo'g'rilib ketadi, biroq asar nihoyasida porloq, ezgu tuyg'ular g'alaba qozonadi va bu narsa ularni komediya deb hisoblanishiga asos bo'lib xizmat qilgan.

Bo'lajak tomoshabin yoki o'quvchini qiziqtiradigan "Yoz oqshomidagi tush" spektaklining g'oyasi munozaralarga sabab bo'lishi mumkin, chunki bu ishning asosiy maqsadi jamoatchilikni xushnud etishdir. "Yoz kechasi tushi"ning birinchi spektakli 1605-yil 1-yanvarda sudda bo'lishi aniq edi. [3, 12]. Shekspir o'z g'oyasi sifatida inson hayoti shunchaki o'yin degan g'oyani tanlagan deb taxmin qilish

mumkin. O'yin qanday tugashi faqat o'yinchilarning kayfiyatiga bog'liq. Shu o'rinda "Yoz oqshomidagi tush " komediyasida parchani o'qishni lozim toptik:

Theseus

Beautiful, our wedding hour is approaching:

Four happy days - new moon

They will bring us. But how slow the old one is!

He stands in the way of my desires,

Like a stepmother or an old widow,

How do young people earn?

Hippolyta

Four days sink quickly in the night;

Four nights in a dream sink so quickly ...

And the crescent moon is a silver bow,

Stretched in the sky - light up

Our wedding night!

Tarjimasi:

Tesey

Go'zal, bizning to'y soatimiz yaqinlashmoqda:

To'rt baxtli kun - yangi oy

Bizni olib kelishadi. Ammo eskisi qanchalik sekin!

U istaklarim yo'lida turibdi,

O'gay ona yoki keksa beva ayol kabi,

Yoshlar qanday daromad oladi.

Hippolita

To'rt kun tunda tezda cho'kadi;

Tushdagi to'rt kecha shunchalik tez cho'kib ketadi ...

Yarim oy esa kumush kamondir,

Osmonda cho'zilgan - yoritib turing

Bizning nikoh kechamiz!

Asarda hech qanday axloqiy va mulohazali falsafa mavjud emas. Syujetga berilib ketgan tomoshabinlar har doim ham ishonchlilik yo'qligini sezmaydilar. Afina

hukmdorini gersog deb atash qiyin. Shahar yunon hunarmandlari odatda inglizcha nomlarga ega emaslar. Biroq, Shekspirning rejalari haqiqiylikni o'z ichiga olmaydi, haddan tashqari istak ishni juda zerikarli qilishi mumkin. O'yin oxirida Park tomoshabinlarga murojaat qilib, ular ko'rgan hamma narsa shunchaki tush ekanligini tasavvur qilishni so'raydi. O'yinni mutlaqo mantiqiy bo'lmagan tush sifatida ko'rsatish ishonchsizlik va noaniqliklarni oqlaydi, chunki tushlarda haqiqatda imkonsiz bo'lgan hamma narsa mumkin bo'ladi. [4].

O'rta asrlarda qirol va yirik feodallar saroyida masxaraboz lavozimida xizmat qilgan shaxslar o'z xo'jalariga ko'ngilxushlik ato etish bilan birga, uning xato-kamchiliklarini hech tortinmay hazil-mutoyiba aralash bemalol ayta olganlar. Masalan, "O'n ikkinchi kecha" komediyasidagi kalondimog' grafinya Oliviya bilan masxaraboz o'rtasidagi ushbu dialogda bu holat ochiq ko'rinadi.

Oliviya –Yo'qol, ahmoq!

Qiziqchi –Malikam, yaxshi may va yaxshi maslahat ikkita kamchilikni tuzata oladi. Quruq ahmoqqa may bersangiz, u ho'l bo'lib qoladi. Agar yomon odamga yaxshi maslahat bersangiz, u yaxshi bo'lib qoladi. Agar tuzalmasa, tikuvchi unga yamoq solishi kerak. Chunki eski narsalarning davosi yamoq. Yaxshilik ayb qilsa unga gunohni yamoq qiladilar. Tuzalgan gunohkorga yaxshilikni yamoq qiladilar. Agar shu qiyosim yoqsa yoqdi, yoqmasa –nachora? Baxtsizlik xamisha isnod bo'lganidek, go'zallik –misoli gul. Grafinya, ahmoq chiqarib yuborilsin, dedilar va men takror aytamanki, grafinya chiqarib yuborilsin.

Oliviya –Men seni chiqarib yuborilsin, dedim, afandim.

Qiziqchi –Bu zo'r xato, xonim! Cucullus non tacit monachum (lot.: "kuloh kiygan bilan odam rohib bo'la qolmaydi") ya'ni, qalpog'im bachkana bo'lgani bilan aqlimga asar qilmaydi. Marhamatli malika, ijozat bering, sizning ahmoqligingizni isbot etay.

(Ruschadan H.G'ulom tarjimasi). [5, 106-109].

"O'n ikkinchi kecha" - bu Uilyam Shekspirning romantik komediyasi bo'lib, u taxminan 1601–1602 yillarda Rojdestvo mavsumining yakuni uchun o'n ikkinchi kechaning o'yin-kulgisi sifatida yozilgan. Spektakl kema halokatida ajralib qolgan egizaklar Viola va Sebastyan haqida. Sezario qiyofasini kiygan Viola gertsog Orsinoni sevib qoladi, u o'z navbatida grafinya Oliviyanı sevib qoladi. Viola bilan uchrashgach, grafinya Oliviya o'zini erkak deb o'ylab sevib qoladi. Spektakl voqea

kutilgan musiqiy intermediyalar va g'alayonli tartibsizliklar bo'yicha kengaytirildi. [6,191-204]

Maqolada komediyaning jahon adabiyotida, xususan, ingliz adabiyotida ahamiyati haqida so'z yuritilib, uning ahamiyati haqida buyuk g'oyalar qanchalar muhim ekanligini guvohi bo'ldik. Bunda Shekspirning komediyalarida hazil va satiraga e'tibor qaratib, uning janrga qo'shgan salmoqli hissasini ta'kidlaydi. Shekspir komediyalarining xilma-xilligi qayd etilgan, ular orasida sevgi kabi mavzular keng tarqalgan. Fojiali elementlarning mavjudligiga qaramay, Shekspirning komediyalari oxir-oqibat yorqin, olijanob tuyg'ular notasi bilan yakunlanadi. Maqolada, shuningdek, "Yoz oqshomidagi tush"da tasvirlanganidek, inson hayotining o'yinga o'xshashligi haqidagi fikrga to'xtalib, do'stlik, go'zallik, muhabbat, vaqt o'tishi kabi mavzularga urg'u berilgan. Shekspir komediyalari kulgi, hazil, achinish va inson shon-shuhratiga oid mavzular uyg'unligi bilan maqtovg'a sazovor bo'lib, ularni boshqa yozuvchilarnikidan ajratib turadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. James Thurber (1945) " Carnival " asarlardan iborat to'plam Harper and Brothers, AQSh. 55-56 betlar.
2. Normatova, Shoir (2008) Jahon adabiyoti: Oliy o'quv yurtlari uchun o'quv qo'llanma, T., Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. 108- 111betlar.
3. Boas, Frederik S. (1896). Shekspir va uning o'tmishdoshlari. Universitet seriyasi. 12-bet.
4. <https://donschool86.ru/uz/punctuation/shekspir-son-v-lunnuyu-noch-son-v-letnyuyu-noch-uilyam-shekspron-v-letnyuyu.html>
5. IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI 4 (2), 106-109, 2024.
6. Bredbruk, M.C. (2004). "Shekspirning Marlo haqida eslashi". Edvards, Filipp; Ewbank, Inga-Stina; Hunter, G.K. (tahrirlar). Shekspir uslublari: Kennet Muir sharafiga insholar. Kembrij: Kembrij universiteti nashriyoti. 191–204-betlar.